

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

– י"ד –

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

האזינו

שבת תשובה

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה
שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

הוצאה מיוחדת למשתתפי 'פרוייקט לקוטי שיחות'

תוכן ומפתח

האזינו

- 143** ..... (תשל"ג) **שיחה א (שבת תשובה)**
„לפי שהי' משה קרוב לשמים לפיכך אמר האזינו השמים כו" (ספרי ר"פ) —
והשייכות להעילוי שבהתשובה ד„שבת תשובה“
- 148** ..... (תשל"ד) **שיחה ב**
ההפרש בין ברכת התורה לברכת המצוות; טעם שאין מברכים בכל פעם שלומדים;
ברכת התורה דנשים

**LIKKUTEI SICHOS
HA'AZINU • VOL. 14**

– SPECIAL EDITION FOR 'PROJECT LIKKUTEI SICHOS' –

© Published and Copyrighted by

VAAD L'HAFOTZAS SICHOS

788 Eastern Parkway, Brooklyn, NY 11213

Tel: (347) 787-0692 • (718) 774-7200

www.sichot.org • vls770@gmail.com

5781 • 2020

האזינו

שבת תשובה

גם צלה"ב: דובר כמ"פ, אשר תוכנה של כל סדרה שקוראים בתורה, שייך הוא להזמן שקוראים אותה. שמה מובן בנדודי, כי הוראה האמורה – שעל האדם להיות „קרוב לשמים” – שייכת במיוחד להזמן שקוראים פ' האזינו – שבכו"כ שנים (כבשנה זו) קוראים אותה בעשי"ת (שבת תשובה)⁷. וצ"ל, מהי השייכות דהוראה זו – להזמן דעשי"ת בכלל, ושבת תשובה בפרט?

ב. ויובן בהקדים שהשבת שבין ר"ה ליוהכ"פ נקרא בשם „שבת תשובה” ועפ"י הידוע⁸ דהשם של כל דבר מורה על תוכנו וחיותו של הדבר, מובן שתוכנו של שבת זה הו"ע התשובה.

ואף שבפשטות נקרא כן להיותו א' מעשרת ימי תשובה; אמנם, מכיון שכל עניני התורה הם בדיוק, הנה מזה שקבעו שמו של היום – „שבת תשובה”, מובן כי שייכותו לענין

א. עה"פ „האזינו השמים גו' ותשמע הארץ” אי' בספרי: „לפי שהי' משה קרוב לשמים לפיכך אמר האזינו השמים, ולפי שהי' רחוק מן הארץ לפיכך אמר ותשמע הארץ”.

והנה מובן, דכמו שבכל עניני התורה (מלשון הוראה¹) ישנה הוראה לכל או"א מישאל, כן גם בדבר זה, „שהי' משה קרוב לשמים” – הוראה בזה לכאו"א בעבודת², והיינו כי כיון שב³ כל⁴ נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחי' משרע"ה כי הוא משבעה רועים כו' כללות כולם” לכן כאו"א יכול להגיע עכ"פ „לאפס קצהו ושמן מנהו”⁴ מדרגות משה שהתורה הודיעה אודותם לנו, ובנדודי – להיות „קרוב לשמים”. וכיון שיכול להגיע – מובן שמחוייב להשתדל בזה שהרי עבודת האדם צ"ל „כמאן דבעי למעבד”⁵.

וצלה"ב: איך הוא ביכולת כאו"א להגיע להיות „קרוב לשמים”? ולא עוד אלא שמחוייב להגיע לזה!?

6 ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב. אוה"ת ר"פ נצבים. ועוד.

7 ובשאר השנים חל בהד' ימים שבין יוהכ"פ לטוכות. ולהעיר מסיפור הידוע שפעם למחרת יוהכ"פ אמר כ"ק אדמור"ר (מהורשב"ב) נ"ע „איצטער ערשט דארפן תשובה טאן” (הובא ונתבאר בהקדמה לקונ' צז – נדפס בסה"מ תש"ט ולקמן ע' 400). וראה לקמן הערה 31.

8 ראה או"ת (להה"מ נ"ע) ס"פ בראשית ד, ב ואילך. שעהיוה"א פ"א.

1 זח"ג נג, ב. גו"א ר"פ בראשית בשם הרד"ק.

2 ובפרט עפ"י הידוע בענין לימוד האזינו ע"י כאו"א כו' (ראה סה"ש תש"א ס"ע 56, ס' התולדות מהר"ש ע' 74. ס' הזכרונות פכ"ט ממחר"ל מפראג בזה).

3 תניא רפמ"ב.

4 תניא פמ"ד.

5 ראה כתובות סז, א.

ההפטרה להפרשה שקוראים בתורה (כברוב ההפטורות), אלא מצד התוכן של הזמן שהוא ענין התשובה¹².

ומכיוון שכן, הרי מובן שאין מקום לקטן – שפטור מכל המצות¹³ וממילא אין שייך אצלו (שלימות) ענין התשובה¹⁴ – שיאמר ההפטרה ד"שובה ישראל"¹⁵.

ועפ"ז י"ל, שהשבת נקרא "שבת

התשובה היא לא רק בזה שהוא יום א' מעשרת ימי תשובה, אלא גם מצד ענין השבת שבו: להיותו השבת של העשי"ת, יש בו מעלה מיוחדת בענין התשובה, יתירה על שאר הימים מעשי"ת.

וגם להדיעה⁹ שהשם הוא "שבת שובה" (ולא "שבת תשובה") – שלכאורה נקרא כן ע"ש ההפטרה המתחלת "שובה ישראל"¹⁰,

הרי מזה גופא שקבעו ההפטרה "שובה ישראל" – שתוכנה ענין התשובה – לשבת זה, מובן ששבת זה שייך במיוחד לענין התשובה.

וכדמוכח גם מהמובא בפוסקים¹¹ ד"נוהגין שאין נער אומר ההפטרה שובה ישראל" – אף שכל ימות השנה אומר גם קטן ההפטרה.

כי קביעות ההפטרה ד"שובה ישראל" בשבת זה אינה מצד שייכות

(12) ראה שו"ע או"ח ס' תכח ס"ח וברמ"א שם.

(13) חגיגה ב, סע"ב.

ואף בקטן שהגיע לחנוך – הרי זה מצותי דאב לחנוך בנו, אבל הקטן עצמו פטור (הל' ת"ת לאדמוה"ז בתחלתו).

וגם לדעת התוס' (ברכות מח, א ד"ה עד שיאכל) דהקטן נקרא "מחוייב בדבר מדרבנן" – מובן שאין לומר שבו החיוב בשלמותו.

(14) רמ"א או"ח סו"ס שמג. שו"ע אדה"ז שם.

ומה ש"מ"מ טוב לו שיקבל ע"ע איזה דבר לתשובה ולכפרה" (רמ"א ואדמוה"ז שם) – מובן שאי"ז שלימות ענין התשובה (שלכן די "איזה דבר") ובפרט שי"ל דאין ענינה של תשובה זו למנוע עונש (דכיון שעשה העבירה בעת קטנותו, הרי לאו בר עונשין הוא); אלא להסיר הלכלוך והפגם דמעשה החטא (נתבאר בארוכה בהתועדות דש"פ בלק תשל" נדפס בלקוטי ביאורים לתניא (להר"י שי' קאָרף) ח"ב ע' רסה ואילך)).

(15) בשו"ע אדה"ז (או"ח סרפ"ד ס"ח): "ויש נוהגין כבוד וסלטול במרכבה כו' שלא יפטיר אלא גדול ויש נוהגין כן גם בשבת תשובה". ומשמע שהוא מטעם חשיבות (ראה מטה אפרים סתר"ב סעי' מ: ויש לקרות להפטורה זו איש חשוב).

– אבל הרי זוהי החשיבות (ע"ד חשיבות התשובה על שאר המצוה. להעיר מלקו"ת ד"ה כי המצוה הזאת).

(9) ס' המנהגים (לר' יצחק אייזיק טירנא – מנהגי עשי"ת). מטה משה (עניני עשי"ת אות תתלג). מטה אפרים (סתר"ב סעי' מ). וכן הובא השם בשו"ע אדמוה"ז סרפ"ד ס"ח. סתכ"ט ס"ב. אבל בסתקפ"ב ס"ד הובא בשם "שבת תשובה". וכ"ה בס' האגור (הל' ר"ה אות תתקכב). מהרי"ל (הל' עשי"ת), שיירי כנה"ג (לטור ס' תר"ב). וכן נרשם בכ"ק רבותינו נשיאנו על הדרושים דשבת זה שראיתי.

ב' הדיעות הובאו בס' נהג כצאן יוסף (עניני שבת תשובה).

(10) ראה בס' המנהגים ומט"מ שבהערה הקודמת.

(11) מהרי"ל שם. שיירי כנה"ג שם. מט"מ שם (הובא במג"א או"ח סרפ"ב סק"ב). שו"ע אדמוה"ז סרפ"ד ס"ח בשם "ויש נוהגין".

לתקן עוונותיו של האדם, (ב) תשובה עילאה – שענינה¹⁸ בכללות „והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה”¹⁹, דביקות הנשמה בשרשה ומקורה²⁰.

והביאור בזה:

כללות העבודה דתומ”צ היא התקשרות האדם לאלקות מצד כחות הפנימיים שלו²¹. וכשעובר ר”ל על א’ ממצות התורה, נעשה עי”ז חסרון ופגם בהתקשרות הכחות שלו להקב”ה. ומכיון שמצד הכחות פנימיים שלו נעשה נפרד מאלקות, לכן בכדי לחזור ולקשרם לאלקות, צריך לעורר עצם נפשו שלמעלה מהכחות פנימיים; כי החטאים אינם פועלים חלישות בהתקשרות עצם נפשו לאלקות²², ולכן ביכולתו לחזור ולקשר גם את הכחות שלו להקב”ה²³.

שובה” לא רק ע”ש תחלת ההפטרה, אלא (גם, ובעיקר) מצד חוכנו של השבת, שהו”ע התשובה (שבסיבתה קוראין הפטרה זו).

ונמצא, דגם לדיעה זו הרי השם „שבת שובה” מורה על שייכותו המיוחדת של שבת זה לענין התשובה.

וצ”ל: מהי השייכות המיוחדת בין שבת זה (מצד ענין השבת שבו) לענין התשובה?

ג. והביאור בכ”ז:

ידוע פירוש אדמוה”ז¹⁶ על מאמר רז”ל¹⁷ (בהחילוק שבין התשובה דכל השנה להתשובה דעשי”ת) „הא (בעשי”ת) ביחיד הא (כל השנה) בציבור” – שהתשובה דעשי”ת היא מצד בחי’ „יחיד” שבאדם – יחידה שבנפש, והתשובה דכל השנה היא מצד בחי’ „ציבור” שבאדם – עשרה כחות הפנימיים.

וב’ בחי’ אלו בתשובה [א] מצד עשרה כחות הנפש, (ב) מצד יחידה שבנפש] מתאימות לב’ המדרגות (שבתשובה: א) תשובה תתאה – שענינה

18) אגה”ת פ”ח ואילך. לקו”ת ר”פ האזינו.

19) קהלת יב, ז.

20) ראה לקו”ת נצבים (מו, סע”ד) דב’ בחי’ תשו”ת ותשו”ע הם ב’ בחי’ ממלא וסובב שבנפש. ובלקו”ת ראה (כו, א) ושה”ש (מט, סע”ב. נא, א) דתשובה עילאה הוא גילוי בחי’ יחידה.

21) ועד”ז ההמשכה שע”י קיום המצות הוא „לאתקנא רזא דשמי” – המשכת אורות בכלים דע”ס כי „רמ”ח פיקודין אינון רמ”ח איברין דמלכא” (ראה תו”א סו, ד. לקו”ת נצבים מה, ב. ובכ”מ).

22) ראה לקו”ש ח”ד ע’ 1151.

23) ועד”ז למעלה (ראה לעיל הערה 21), ד„מאחר שפגם בשם הוי’ ע”י שחיסר מצוה כו’ והתשובה היא באה לתקן ולהמשיך הוי’, לכך צ”ל התשובה מגעת למעלה מעלה לבחי’ אנכי הוא עצמותו ית’ להמשיך בחי’ הוי’ משם למלאות

16) לקו”ת תבא מג, סע”ד. ובחנה אריאל האזינו (מד, ב): בזה”ל שמענו בליאדי כאן ליחיד הוא בחי’ תשובה דיחידה ליחידו ש”ע כאן לצבור לבחי’ הג’ קווין דמדות עכ”ל. – ולהעיר דאף דמפרש שם „והמדות נק’ צבור ורבים כי רבים ג’ היינו ג’ קווין דמדות”

בנדו”ד הרי הכוונה (כפשוטה) לעשרה (מישראל). ומש”כ „דמדות” – עיי”ש שהכוונה מוחין דגדלות הנמשכים במדות עליונות.

17) ר”ה יח, א. יבמות מט, ב. קה, א.

מלאכות ועובדין דחול, שענינם לברר עיני רשות ולהעלותם לקדושה²⁶.

ודוגמתה בעבודת התשובה היא בחי' תשו"ת – העבודה עם הכחות פנימיים שלו, שהיו נפרדים מאלקות, לחזור ולקשרם לקדושה.

אבל ביום השבת המלאכה אסורה. כי מצד עליית העולמות ביום השבת, הרי האדם הוא למעלה מעניני העולם (ועבודת הברורים); ועבודתו אז היא העלי' מדרגא לדרגא בקדושה גופא²⁶.

ובדרגות התשובה, עבודת יום השבת היא תשו"ע²⁷ – דביקות ועליית הנשמה לשרשה ומקורה.

ובזה יש לבאר העילוי בעבודת התשובה של שבת תשובה על עבודת התשובה דשאר הימים מעשיית:

כמדובר כמ"פ, הנה הז' ימים שבין ר"ה ויוהכ"פ הם כנגד ז' ימי השבוע של כל השנה, דבכל יום מז' ימים אלו בו התשובה והתיקון על אותו היום בשבוע של כל שבועות השנה (דהיינו, ביום א' התשובה והתיקון על כל יום א' דכל השנה, ביום ב' על כל יום ב' דכל השנה וכו')²⁸.

ועפ"ז מובן, דאף שבכללות הרי כל עשיית ענינים תשו"ע, כנ"ל, בכ"ז, מאחר שימי החול דעשיית ענינים התיקון על העבודה דימות החול של כל השנה, אין זו אמיתית ושלמות העבודה דתשו"ע.

26) תו"א יג, א. סה, ב.ג. קיג, א. לקו"ת בלק עב, א ואילך. ועוד.

27) אגה"ת פ"י. לקו"ת שבת שובה סו, ג. ועוד.

28) ראה ש' הכוונות דרושי ר"ה (לפני דרוש הא').

אמנם, מכיון שענינה של תשובה זו הוא למלאות הפגם והחסרון של הכחות פנימיים, הרי בהכרח לומר שהיא ממדריגה בנפש שיש לה שייכות להכחות, והחסרון בהם – על ידי עוונות – „תופס מקום אצלה“; ז.א. דתשובה זו, אף שגם היא באה מצד עצם נפשו שלמעלה מהכחות פנימיים, אבל היא ממדרי' בנפש שכבר נמשכה להיות בחי' שרש ומקור אל הכחות, ולא עצם הנפש ממש²⁴.

אבל בחי' יחידה – עצם הנפש שלמעלה מלהיות שרש ומקור אל הכחות – היא למעלה לגמרי מענין החטאים²⁵. והתשובה מצד בחי' זו אינה על חטאים ועוונות, אלא ענינה העלי' מחיל אל חיל בדביקות הנשמה בשרשה ומקורה.

וזהי מעלתה של התשובה דעשיית על התשובה של כל השנה – העבודה דתשובה עילאה, מצד בחי' יחידה שבנפש.

ד. והנה, דוגמת ב' בחי' אלו בתשובה, הם בכללות ב' אופני העבודה דימות החול ודיום השבת:

בימות החול הרי עיקר עבודת האדם היא עבודת הברורים, ע"י הל"ט

הפגם והחסרון" (לקו"ת נצבים שם, ג.ד. וראה לקו"ת אחרי כו, ג. דרמ"צ מצות יודיו ותשובה. ובכ"מ).

24) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1145 (ובהנסמן שם) דתשובה מכיון שענינה הוא לתקן הענינים דהיפך רצון העליון הרי גם היא שייכת לבחי' רצון (אלא שבזה גופא היא מגעת בעומק הרצון, כבעל הרצון) ולא בעצמותו ממש.

25) ראה אוה"ת בראשית כרך ו ע' 2090 בסופו.

וכדרשת חז"ל¹⁷ עה"פ³², "דרשו הוי' בהמצאו גוי' בהיותו קרוב" – "אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ", דבימים אלו הרי הקב"ה "קרוב" – "קירוב המאור אל הניצוץ"³³, שזה פועל על ה"ניצוץ" שיימשך (ואל זיך ציען) למקורו – המאור.

ולכן אף שבכל ימות השנה צ"ל העבודה בסדר והדרגה – מקודם תש"ת, ורק אח"כ להגיע לתש"ע, הרי בעש"ת יש נתינת כח מלמעלה לכאור"א שיוכל להגיע להיות "קרוב לשמים" – תש"ע.

ומעלה מיוחדת בקביעות אשר שבת תשובה בא תיכף אחרי ר"ה, ושבע הימים בין ר"ה ליוהכ"פ מתחיל ביום השבת – דכיון דשבת, "מיני' מתברכין כולא יומין"³⁴, ה"ז נתינת כח מיוחד שגם העבודה דכל שאר העש"ת תהי' במדריגת תש"ע דיום השבת.

(משיחות שבת תשובה תשכ"ב, תשכ"ז)

(ראה לעיל הערה 7), הרי מובן שהתשובה היא באופן נעלה עוד יותר (שהרי מעלין בקודש). ולכאוי' חידוש גדול הוא לומר שהיא למע' מהתשובה דעש"ת ויוהכ"פ, וכהלשון (ראה הערה הנ"ל): "איצטער ערשט דארפן תשובה טאָן". וצ"ע בכ"ז. [מה שלא נתבארה מעלה זו* דד' ימים אלו בפירוש בש"ס ופוסקים – י"ל שהוא ע"ד המבואר בנוגע להקפות שלא נזכרו בתושב"י ולא בש"ס כו' (לקו"ת סוכות פ, ג. סידור אדה"ז רסט, ב)].

(32) ישע"י נה, ו.

(33) ד"ח יג, רע"ד. כא, סע"ב. צא, א.

קונטרס העבודה ספ"ה.

(34) זח"ב סג, ב. פח, א.

(* כ"א רק שאז אין עוונות כי טרודים במצות (ויק"ר פ"ל, I. ועוד).

משא"כ ביום השבת דז' ימים אלו, שבו התשובה והתיקון על העבודה דיום השבת של כל השנה, הרי עבודת יום זה היא השלימות בהעבודה דתש"ע.

ה. עפ"י כהנ"ל יש לבאר השייכות של דרשת הספרי – משה ה' "קרוב לשמים" (כנ"ל ס"א) – לשבת תשובה:

ב' הבחינות – "ארץ" ו"שמים" בנפש האדם, הם בכלל – הכחות פנימיים ועצם הנשמה: הכחות פנימיים, שבאים בהתלבשות באברי הגוף, הם בחי' "ארץ" שבאדם: ועצם הנשמה, בחי' יחידה, שבבחי' מקיף על הגוף, היא בחי' "שמים" שבאדם²⁹.

ולכן ב' הבחינות שבתשובה (א) תש"ת – מצד הכחות פנימיים, (ב) תש"ע – מצד בחי' יחידה] מתאימות לב' הבחינות, "ארץ" (תש"ת) ו"שמים" (תש"ע)³⁰.

ועפ"י המבואר לעיל (ס"ג) אשר התשובה דעש"ת בכלל ושבת תשובה בפרט היא העבודה דתש"ע, הנה מובן כי בימים אלו על האדם להיות "קרוב לשמים" – העבודה דתש"ע³¹.

ובזה יובן איך שביכולת כל אדם להגיע למדריגה זו ד"קרוב לשמים".

והביאור: זה שעבודת עש"ת היא תש"ע, אינו בא מצד האדם העובד, אלא מצד הכח שנותנים מלמעלה.

(29) לקו"ת שה"ש ד"ה כי כאשר השמים החדשים (מט, ג).

(30) לקו"ת שם (שם, ב-ג) וביאורו (ג, ג ואילך).

(31) ראה לקו"ת שם (נ, סע"ב-ג).

ועד"ז בד' ימים שבין יוהכ"פ לסוכות

האזינו ב

דברכת התורה זו שונה מברכת המצות. וי"ל דהחילוק הוא – דברכת המצות היא הודאה להקב"ה על אשר מקדש אותנו במצותיו, ואילו ברכת התורה היא ברכה על עצם לימוד התורה (מלבד* קיום המצוה שבזה), כדמשמע גם בשינוי הל' דברה"ת – מברכת המצות.

וכן משמע מלשון אדמו"ר הזקן בשולחנו: „ולכן יראה כל אדם שתהי' כלי חמדתו של הקב"ה שהי' משתעשע

במצות שבמעשה (הפרשת תרומה ומעשר, אכילת זבח (אבל ראה ירוש' שבהערה 4)). וע"ד שאין מברכים על מצות ברהמ"ז ותפלה. ובברכות ק"ש – ראה „רשב"א (הובא בב"י או"ח סי' מ"ז. הג' הצ"צ) ושאר פוסקים ד, אין להם שייכות כלל עם ק"ש וקראו אותן ברכות ק"ש כו' משום כו" (תניא פמ"ט). וראה שו"ע אדה"ז סי"ט ס"ד.

* (6) וי"ל דעל קיום המצוה – היא ברכת אקב"ו על ד"ת, שבברכות השחר (בנוסחא שווה לכל ברכות המצות), ולכן גם באה לראשונה.

(7) או"ח סי' מז. ולפי מ"ש השאג"א (שם) והפר"ח (שם) שמדברי הגמ' (נדרים פא, א) על מה חרבה הארץ כו' שלא ברכו בתורה תחלה כו' מוכח דברה"ת הוי דאורייתא, י"ל שלכאו' גם אדה"ז ס"ל כן (אף שלא הביא הלימוד דברכות שם), שהרי הביא הא נדרים בהתחלת דבריו (ראה עד"ז פרי"ח שם שכ' כן בדעת הטור).

(8) כ"ה בדפוסים שונים כולל דפוס א'

א. איתא בגמרא „מנין לברכת התורה לפני' מה"ת? שנאמר³ כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקיננו⁴.

והנה מזה שיש לימוד מיוחד בנוגע לברכת התו' (אף שלכאו' נכללת היא*⁴ בזה שמברכין על כל המצות⁵) משמע

(1) ברכות כא, א (ועד"ז הוא בירושלמי שם פ"ז ה"א. וש"נ).

(2) והרמב"ן (בסהמ"צ בהוספות למ"ע מצוה טו) מנאה במנין המצות. וראה צ"ח (בגמ' שם). שאג"א סי' כד. פרי"ח לשו"ע או"ח ר"ס מז שהכריחו מסוגיית הגמ' דברכה"ת מדאורייתא. וכ"ה דעת הרשב"א (שם מח, ב). מאירי (כא א). חינוך (מצוה תל).

אבל גם אם נימא דלימוד הנ"ל רק אסמכתא היא (כמו שביאר במג"א (בסהמ"צ שם), פי' הצ"ח ושאג"א (הנ"ל) ועוד בדעת הרמב"ם, ובארוכה – במראה הפנים לירושלמי (שם)) – מסתבר שהיא ברכה על עצם לימוד התורה ככפנים וכדברי אדה"ז לקמן.

וראה ביאור הרי"פ פערלא (לסהמ"צ רס"ג) מ"ע לג שמפרש שגם הרמב"ם ס"ל דברכה"ת דאורייתא היא, אלא שלא מנאה במנין המצות כי לדעתו נכללת היא במצות ת"ת.

(3) פרשתנו לב, ג.

(4) וראה דבר' פ"ח, ב. פי"א, ו.

* (4) אבל ראה ירושלמי (ברכות פ"ו ה"א) דברכת המצות נלמדת בהיקש מברכת התורה.

(5) ראה אנציקלופדיא תלמודית בערכו.

(6) אבל אינו מוכרח, כי י"ל א' לפי שהיא דאורייתא (ראה בהערה 2). (ב) גם

להדיעות דהוי דרבנן (כמו שאר ברכת המצות) אסמכתא אקרא מיוחד כי שאני תורה שהיא מצוה שבדיבור, ואינו דומה לשאר מצות שהם במעשה. [ובפרט שהכתובים שעליהם שמכו ברכות המצות המדובר הוא

* (ס"ד) וכתב הרא"ה (עיי"ש דס"ל דישנה אמירת ברכות אלו אף שאינו קורא ק"ש). ובב"י שם דברכות ק"ש „אינו מברך אקב"ו לקרוא את שמע אלא ברכות השבח הן".

בה בכל יום חשובה בעיניו לברך עלי' בשמחה יותר מעל כל הנאות שבעולם^{8*}. דמזה משמע שהברכה היא

על עצם ענין התורה שנתן לנו הקב"ה, ע"ד ברכת הנהניו⁹.

והנה כתב אדה"ז¹⁰, „נשים מברכות ברכה"ת שהרי חייבות ללמוד מצות שלהן לידע האיך לעשותן והאיך לזוהר מכל ל"ת שהן מזהרות בהן כאנשים וכו"ו.

וע"פ הנ"ל, דברכה"ת היא לא מפני חיוב המצוה של ת"ת (כברכת המצות),

וב' וכ"ה גם בטור וב"ח – „שהי"ו. וזה של"כ „שהוא” – אולי מפני דלישני' דקרא נקט: ואהי' (אצלו גוי' שעשועים). וראה לקו"ת במדבר (יח, ג) ואהי' כתיב לשון הווה והיינו שצריך להמשיך גילוי והתהוות בחי' השעשועים.

והביאור י"ל דבאלפיים שנה שקדמה תורה לעולם ע"ז נאמר ואהי' שעשועים יום יום (ראה מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב. תנחומא וישב ד ושי"נ. זח"ב קסא, א) ואח"כ „נסעה וירדה בסתר המזריגות כו' עד שנתלבשה כו"ו (תניא פ"ד) – אופן הלימוד בעוה"ז. וראה לקו"ת תזריע (כג, ב ואילר) אופן הלימוד בג"ע וכו'.

8* בהמ"מ לשו"ע שם נסמן בהתחלת דבריו „לפי שלא כו"ו) לר"ן נדרים שם. אבל סיום הל' „יותר מעל כל הנאות שבעולם" אינו בר"ן שם, כ"א עד"ז הוא בלבוש כאן (ר"ס מ"ז),

אלא שבלבוש כו' „להראות שהתורה חשובה בעיניו) ונהנה ממנו כמו שמברך על כל הנאותיו. ואילו אדה"ז כו' „לברך עלי' בשמחה יותר מעל כל הנאות שבעולם”.

וי"ל כי לפי' הלבוש הרי"ז ממש ברכת הנהניו, והיינו שנהנה כפשוטו מזה שלומד ויודע ומבין (וכמו"ש בהגה"ה שם ס"ו). אבל לדעת אדה"ז הוא לא גדר הנאה, הנאת הבנת הלימוד, אלא „שמחה" (שלכן צ"ל הברכה בשמחה כו') מעצם נתינת התורה לישראל וקבלתה. (ולכן מדייק וכותב (לא „כמו ועוד יותר מעל כל הנאותיו”, אלא משמיט „כמו” שבלבוש וכותב), יותר מעל כל הנאות שבעולם”, ענין שהוא יותר מכל מיני הנאות). וי"ל ההוכחה ע"ז מהא שלכו"ע (ברכות יא, ב) מברכין ברה"ת על מקרא (רמב"ם הל' תפלה פ"ז ה"י. טוש"ע שם ס"ב וכן פסק אדה"ז בס"ב) אף שבתושב"כ גם ע"ה מברך ברה"ת „אף שאינו מבין" (ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב הי"ב-יג. ושי"נ).

והא דעל תושבע"פ באם אינו מבין

אינו מברך – י"ל שהוא מפני דגדר קבלתה – הוא ע"י ההבנה בה.

נוסף על זה את"ל שהיא ברה"נ ממש כדמשמע מפ"י הלבוש – ה"ז היפך דעת הרמב"ן רפ"ח דברכות וז"ל: שלא תקנו ברכה בהנאות שאינן נכנסות לגוף כגון רחיצת מים קרים כו' לא אמרו אלא בדברים הנכנסין בגוף והגוף נהנה מהן כגון אכילה ושת"י וריח נמי דבר הנכנס לגוף וסודע הוא וכאכילה ושת"י דמי. ועד"ז הוא בריטב"א פסחים נד, א. ובשלה"ה מס' תענית (ר, א): אע"פ שאינן דומות . . והריח הנשמה נהנית בו מ"מ נח"ר הוא גם להגוף*. [ובס' שיח השדה (להרב מקאזיגלוב) שער ברכת ד' ס"א הביא כהנ"ל ושקו"ט בזה ומקשר זה עם הפלוגתא אם ריחא מילתא היא א"ל, ומביא גם בשם „ס' מלכיאל והוא מקדמון" דריח רק הנשמה נהנית ממנו].

9 ראה מנ"ח (שם): „מה"ת לומר . . איזה שבח על נתינת התורה הק"ו”.

10 אור"ח סו"ס מז. והוא מהאגור (הל' תפלה אות ב) ב' ס"ה – וראה בהנסמן לעיל ע' 37 הערה 4.

* ומ"ש אדה"ז בהל' יוהכ"פ (סתר"ב ס"ז) „לפי שהריח הוא דבר שאין הגוף נהנה ממנו כלל אלא הנשמה בלבד נהנית ממנו” – הרי מדייק „נהנה”, „נהנית” כל' הגמרא (ברכות מג, ב). וכן משמע מהרמב"ן וכו' שבפנים העהרה: „בר"ח . . הנכנס לגוף”, „מ"מ נח"ר הוא גם להגוף”. ולא כתבו שהנאה היא גם להגוף.

אלא על עצם הענין דת"ת, המחייב שיברכו לפני' כו', הרי לכאוף גם לולא שנשים, "חייבות ללמוד מצות שלהן כו'" צריכות הן לברך ברכה"ת לפני'11, כי גם עליהן צ"ל חל המובא בגמרא12.

(11) ואף ע"פ המבואר (בלקו"ש שם) שס"ל לאדמו"ר הזקן שע"ז שנשים חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן נעשה לימודן תכלית וענין בפ"ע, ענין של לימוד התורה, ולכן מביא בעיקר טעם זה כי מצד זה יש להן שייכות לתורה מצ"ע כמו אנשים ולכן, נשים מברכות (סתם) בכ"י בברכה"ש (עיי"ש באריכות) הרי הו"ל להביא טעם שבפנים כסניף עכ"פ, כי: א) גם לפי"ז שייכות הן לעצם לימודה"ת, ומצ"ז חייבות לברך כאנשים – וראה מנ"ח (שם) „עכ"פ ברכת השבחה היא . . . ולפ"ז נשים מוציאות האנשים כי חייבים הם מה"ת". (ב) לפ"ז הברכה היא על כל התורה כולה, ולא רק ההלכות הצריכות להן. ג) לא ה"י צריך לחידוש הנ"ל, דמצד חיובן במצות נעשה התורה תכלית בפ"ע.

(12) ומה שלא הביא הטעם האחר שבאגור (שם – הובא בכ"י או"ח שם) דמברכות מכיון דרשאות ללמוד תושב"כ (דהמלמד את בתו כו') זהו בתושבע"פ אבל לא בתושב"כ י"ל: א) מצד הדוחק שבזה, דלשון הברכה, לעוסק (בדברי תורה) משמע תושבע"פ כמו"ש האגור שם בעצמו. (ומ"ש „מ"מ אין לשנות מטבע הברכות" – צ"ע דהרי מצינו ברכה בנוסח מיוחד לנשים וע"ד הברכה, „שעשני כרצונו" (שו"ע אדה"ז הל' ברה"ש סמ"ו ס"ד)). (ב) כי

(*) אבל עוד מעלה בטעם זה דחייבות ללמוד הלכות הצריכות" כי לפי זה מובן בפשטות מה שיכולות לברך ברכה הראשונה „רצונו (לעוסק)" (אבל ראה ביאור הגר"א שם סו"ס מז. מנ"ח שם), משא"כ להטעם שבפנים שהוא רק כמו שמברכות על כל מ"ע שהז"ג (ראה לעיל הערה *6, בהנסמן בלקו"ש שם הערה 48, משא"כ ברכת „אשר בחר בנו" וכמ"ש במנ"ח (שם).

ב. ויובן בהקדים הקושיא, שלכאוף לא ה"י צ"ל זמן קבוע לברכה"ת, אלא בכל עת שבא אדם ללמוד תורה ה"י חייב לברך [או לאידך גיסא: ע"פ הנ"ל דברכה"ת היא על עצם הענין שנתן לנו את תורתו כו', די שיברך אדם ברכת התורה פעם א' לכל ימי חייו, או עכ"פ – אחת בשנה13].

אמנם להלכה נפסק ד(בכלל) מברך אדם ברכת התורה רק פעם אחת לפני הלימוד בתחילת היום, וזה עולה לו ללימודו כל היום, ואפילו הפסיק באמצע.

וכתב אדה"ז14 (לדיעה א'): „אם הוא אדם שרגיל ללמוד ואף כשיוצא להתעסק בפרנסתו ממהר לעשות צרכיו . . . כדי לחזור ללמוד עסק זה אינו חשוב הפסק . . . כיון שבשעה שהוא מתעסק בו דעתו על לימודו. וה"ה למרחץ . . . שבעודו במרחץ ובה"כ אינו מסיח דעתו מללמוד אח"כ כו' וכן אם ישן . . . שעת עראי אינה חשובה הפסק אבל ישן שינת קבע . . . חשובה הפסק". [ואח"כ כותב דיעה ב', „וי"א שברכה"ת היא כברכת השחר שלא תקנו אותה15 אלא פ"א ביום . . . וכן נהגו"].

„צו חכמים שלא ילמד אדם את בתו תורה (סתם)" משמע אפילו תושב"כ (הל' ת"ת לאדה"ז ספ"א). וכן מוכח מלשונו (שם) דמתחיל „צו כו' תורה" – סתם, ואח"כ ממשיך „ואם מלמדה תושבע"פ ה"ז כאילו מלמדה כו'". וראה רמב"ם הל' ת"ת פ"א הי"ג: תושב"כ לא ילמד אותה לכתחילה כו'. (13) ראה חינוך ומנ"ח במצות קריאת פ' זכור (מצוה תרג).

(14) או"ח שם ס"ז.

(15) אין ללמוד מזה שס"ל לאדה"ז שברה"ת הוי דרבנן, כי מצינו בכמה דברים

וצלה"ב: בנוגע לתפלין פסק אדמו"ר הזקן¹⁶, "מי שחלץ את תפיליו . . והי' בדעתו . . אם בשעת חליצת התפלין הי' דעתו לחזור ולהניחם מיד וחוזר ומניחן מיד אי"צ לחזור ולברך . . אבל אם עשה צרכיו בינתיים כיון שבעת ההיא לא הי' יכול להניח תפלין א"כ אינו מוטייל כלום מה שהי' בדעתו כו' (ו) צריך לחזור ולברך . . כאילו לא הי' בדעתו כלל".

ולכאורה מאי שנא מברכה"ת שפסק כאן דמרחץ ובה"כ לא הי' הפסק והיסח הדעת¹⁷ [ומה שלדיעה הב' גם אם הפסיק בשנית קבע אי"צ לחזור ולברך, הרי"ז (לא מפני דלא הי' הפסק, אלא) משום דלא איכפת לנו ההפסק, מאחר ש,ברכה"ת היא כברכת השחר כו"'].¹⁸

ואין לחלק דתפלין שאני לפי שבתפלין אסור שיהיו מונחים עליו בבה"כ כו' – שהרי גם ת"ת דינו כן, וכפסק אדה"ז¹⁸, "כל ענין שהוא מדברי הקודש אסור לאומרה . . בבהכ"ס או בבית המרחץ ואפי' . . להרהר בלבו אסור אפי' בד"ת כו"י".¹⁹

ג. והנה מצינו דין מיוחד בתפלין דאסורין בהיסח הדעת, דכתב אדה"ז²⁰: "אסור להסיח דעתו מהתפלין . . ק"ו מצי"פ²¹ . . ואינו נק' היסח הדעת אלא כשעומד בשחוק או קלות ראש כו'²² אבל כשעומד ביראה ומתעסק בצרכיו אע"פ שעוסק כו' ואין דעתו על התפלין ממש אי"ז נק' היסח הדעת" (ורק "מצוה מן המובחר שלא להסיח דעתו מהן כלל"²³).

ולכא' אינו מובן: יסוד האיסור הוא, כנ"ל, "ק"ו מצי"ן מה צי"ן כו' אמרה תורה והי' על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו ממנו תפלין כו' עאכו"כ – ולמה לא ייקרא היסח הדעת רק "כשעומד בשחוק או קלות ראש", אבל "כשעוסק כו' ואין דעתו על התפלין ממש אי"ז נק' היסח הדעת"²⁴?

והנה בדוחק הי' אפשר לתרץ שלדיעה זו²⁵ דין היסח הדעת בתפלין אינו שלא יסיח דעתו כפשוטו, אלא גדרו – היסח לקצה ההפכי דשימת דעת, כגון שחוק וקלות ראש שהם

שעצם הענין הי' מה"ת וחכמים תקנו פרטי הדברים הנוסח והזמן כו' (וכמו במלאכת חוה"מ – ראה פירש"י חגיגה יח, א. ובאנציק' תלמודית בערכו. ועד"ז בנוגע לתפלה – ראה שו"ע אדה"ז סי' קו ס"ב. ועוד.) וכ"ה במנ"ח שם, "רק חז"ל תקנו נוסח הברכה ותקנו שנים או שלשה ברכות כו"י. (16) הל' תפילין סי' כה סכ"ט-ל. (17) וכקושיית ביאור הגר"א סמ"ז סי' על הג"מ. (18) הל' ק"ש ר"ס פה. (19) ועפ"ז מובן מה שכו' כאן בברה"ת שזה שאינו חשיב הפסק, לפי שאף שבעודו במרחץ ובה"כ אינו מסיח דעתו מלמוד אה"כ, ולא כו' כבאגור (הובא בביאור

הגר"א שם. וראה מ"א שם סק"י) ד, צריך להרהר שם דיניהם". וראה שו"ע אדה"ז שם ספ"ה, "ואפי' הל' ביהכ"ס אסור ללמוד בביהכ"ס וכן הל' בית המרחץ כו"י ששמע גם הרהור, וכנ"ל בפנים (ספ"ה שם) בנוגע ללימוד התורה בכלל. (20) הל' תפילין ר"ס כה. (21) מנחות לו, ב. וש"נ. (22) והוא דעת הרא"ש הל' תפילין סי' כא בשם הר"ר יונה. ועד"ז כו' בברכות פ"ג סי' כה. טור סי' מד. מג"א שם סק"ב. (23) ב"ח ומג"א שם. (24) וכמו שהאריך להקשות על שיטה זו בשאג"א סי' לט. (25) משאי"כ לדעת הרמב"ם שס"ל שאין להסיח דעתו מהם כלל – ראה שאג"א שם.

בזיון להתפלין שעליו, והוי כוונה ודעת הפכית מענין התפלין, ולא רק היסח הדעת.

אבל א"פ לפרש כן דעת אדה"ז, כי (נוסף על הקושיא דק"ו מציץ) הרי כותב „אסור להסיח דעתו מהתפלין כ"ז שהן עליו אפי' רגע א"י" (שאינו בטור וש"ע²⁶), שמה משמע²⁷ שענין היסח הדעת כאן הוא כפשוטו, שתהא דעתו ממש על התפלין ולא יסיח דעתו מהן²⁸, ולא רק לשלול כוונה וענין הפכית²⁹.

ד. והביאור בכ"ז:

במצות תפלין יש ב' ענינים: (א) הנחת התפלין, (ב) כוונת המצוה ל„שעבד כו' הנשמה שהיא במוח כו' לבו³⁰, שגם זה הוא חלק בקיום המצוה³¹.

והנה גם אם אין דעתו על התפלין, אי"ז בגדר היסח הדעת והפסק בהנחת תפלין³², שהרי בזה עצמו שמונחים עליו מקיים מצוה כל הזמן. וגם בנוגע לברכה, לא נפסקה שייכותו להברכה שבירך בעת ההנחה³³.

אולם כשחולץ את התפלין, הרי בזה נפסקה שייכותו אל התפלין, ולכן צריך לחזור ולברך כשחוזר ומניח, אא"כ דעתו עליהן – לחזור ולהניח.

נוסף לזה: אף אם הי' בדעתו להניח אלא ש„עשה צרכיו בינתיים, כיון שבעת ההיא לא הי' יכול להניח תפלין, אינו מועיל מה שהי' בדעתו לחזור ולהניח כו"י – כי מאחר שצ"ל בהמשך להברכה – היינו להנחתו הקודמת, צ"ל הדעת לחזור ולהניח באופן שתוכל להביא לידי הנחה בפועל, שאז לא נק' הפסק (משא"כ אם יש רגע שאינו יכול להניח כו' לא תועיל דעתו מאחר שאינו ראוי להנחה).

(26) כ"א ברמב"ם הל' תפלין פ"ד הי"ד. ובב"י הביא עצם הק"ו (בר"ס כח שם) אבל לא „אפי' רגע א"י".

(27) בשאג"א (שם) כו' דמדברי הרמב"ם (פ"ד מהל' תפלין הי"ג), „המצטער ומי שאין דעתו מיושבת ונכונה עליו פטור מן התפלין שהמניח תפלין אסור להסיח דעתו מהן" מוכח דס"ל שכל היסח הדעת אסור בתפלין גם אם אינו שחוק וקלות ראש. ולכאוי' מכיון שגם אדה"ז הביא הנ"ל (סי' לח סי"ח) מוכח שכן ס"ל גם לאדה"ז. אבל (נוסף ע"ז שמשלשון זה עצמו א"א להוכיח כן שהרי גם הטור (סי' לח) הביא הנ"ל דהמצטער והטור בפירוש ס"ל (סי' מד. וכמו"ש אדה"ז כאן רסכ"ח) דרק שחוק וקלות ראש חשיב היסח"ד (וכמו שהעיר ע"ז בשאגת ארי"י) הרי אדה"ז מוסיף שם על דברי הרמב"ם והטור הנ"ל (דברי הב"ח והמג"א שם סקי"ב) „וא"א לו לישוב דעתו. . . אבל אם אפשר לו לישוב דעתו חייב לישוב דעתו ולהניח". וראה שם מש"כ בר"ס כח בחצע"ג „מי שמטריד דעתו כו"י ובהמצויין בהמ"מ שם. ואכ"מ.

(28) ראה צפע"נ (מהד"ת ע, ד) דבתפלין של ראש „הוי היסח הדעת פסול עצם".

(29) אף שגם בזה י"ל שסיבתו היא מצד בזיון, היינו שלגבי גודל קדושת התפלין (ראה ל' הרמב"ם שם הי"ד) גם אם אינו עומד בשחוק וקלות ראש אלא רק מסיח

דעת הי' כעין בזיון התפלין. וראה ביאור מהרמ"ב למרדכי הל' תפלין.

(30) שו"ע (ואדה"ז) אור"ח סי' כה ס"ה (י"א).

(31) ראה ב"ח שם סי' ה. ועיין תניא רפמ"א.

(32) ולא כמו שכ' בביאור מהרמ"ב שם.

(33) להעיר ממ"ש הרגזובי בכ"מ (צפע"נ שם. הובאו ונסמנו במפענצ"פ פ"ג סי"ח. פ"ה סי"ט) דתפלין של ראש המצוה היא שיהא מונח וכל רגע מקיים המצוה

הנחתן, ואז נפסקה שייכותו למצות תפלין והוי היסח הדעת^{35*}.

ה. והנה אדה"ז מביא ב' דיעות לענין הפסק בין ברכה"ת להתחלת הלימוד³⁶: „י"א שא"צ ללמוד מיד אחרי' אלא אע"פ שמפסיק בין ברכה ללימודו דינו כאילו הפסיק באמצע לימודו כו' ואינו דומה לברכת המצות כו' אבל ת"ת שחייב לעסוק בה תמיד כשמפסיק בין ברכה ללימוד לא חשיב הפסק מאחר שבאותו זמן שמפסיק מחוייב הוא ללמוד. ויש חולקים ע"ז ונכון לחוש לדבריהם כו"ו.

וי"ל (לא לאפושי במחלוקת) דהדיעה הב' לא פליגא על עצם הסברא דמצד שת"ת „חייב לעסוק בה תמיד" יש להאדם שייכות לתורה גם בשעה שאינו עוסק בה³⁷ (ופליגא רק אם נאמר סברא זו גבי ההפסק בין ברכתה לתחילת הלימוד).

ולכן לכו"ע אין צריך דעת בפועל במשך היום שלא ייקרא הפסק והיסח הדעת, כי עצם החיוב לעסוק תמיד בת"ת מקשר האדם להמצאה³⁸. ולכן גם כשנכנס למרחץ וביהכ"ס שאסור

והנה מכיון שא' מחלקי המצוה היא הכוונה „לשעבד הלב והמוח כו"ו, מובן שגם זה צ"ל כל עת קיום המצוה^{33*}. אמנם, מכיון שבעת ההנחה היתה לו כוונה זו דשעבוד הלב והמוח, ומצד כוונה זו הרי הוא „עומד ביראה כו"ו, הנה גם במצב ד„סתם" הבא לאחריו, אף „שעוסק כו' ואין דעתו על התפלין ממש", נמשכה הכוונה שהיתה בעת ההנחה על כל משך הזמן שלאחריו, ולא הוי היסח הדעת ממנה, וע"ד לשמה „שעיקר ההכנה לשמה לעכב הוא בתחלת הלימוד כו' וכמו בגט וס"ת שצריכים לשמה לעכב ודיו שיאמר בתחלת הכתיבה הריני כותב לשם קדושת ס"ת או לשמו ולשמה כו"ו^{34*}.

וכש"כ וק"ו בתפלין (שהיסח) הדעת הוא בקשר עם שעבוד בכלל וסתמי דהמוח והלב.

חמור מכולם ציץ – דאף דשווה לתפלין ד(היסח) הדעת קשור באזכרות שבהם, הרי ענינו ופעולתו לכפר ולרצות על הדם ועל החלב שקרבו וכו"ו^{34*} – קרבן מסוים בזמן מסוים.

אבל „כשעומד בשחוק או קלות ראש נק' היסח הדעת" בתפלין^{35*} – כי הוי היפך ושלילת הכוונה הנ"ל ומבטל פעולת שעבוד הלב וכו' שהי' לו בעת

(משא"כ בתפלין של יד דהמצוה היא מה שלובש – ההנחה).

33* להעיר מסידור אדמוה"ז (ו, א).

34 תניא פמ"א (גח, ב).

34* ראה יומא (ז, א ושם). פרש"י תצוה כח, לח.

35 אבל לא מצינו זה בכתיבת גט – כי „שחוק" אינו „היסח הדעת" בכלל, כ"א רק דהדעת" שצ"ל מצד האזכרות – עמידה ביראה.

35* ראה עד"ז בלקו"ש (ח"ד ע' 1128 ואילך) בביאור הטעם מה שכמה מצות אין צריכות כוונה, ובנוגע לעבירה אינו מתכוון פטור, עיי"ש.

36 שם סי' מז סעיף ז.

37 שהרי מפורש כ' אדה"ז „גז"ה" א"ס התחיל ללמוד . . והפסיק . . אינו חשיב הפסק".

38 ראה מ"א שם סק"ז, דמצוה להגות יומם ולילה וא"כ לעולם ליכא היסח הדעת". וראה תוס' ספ"ק דברכות הובא בב"י שם ד"ה ואם בא. וראה גם בב"י שם ד"ה כתוב בתשו' הרשב"א ובלבוש שם ס"ו.

התמידי דת"ת מספיקה ברכה אחת ליום (אם אין היסח הדעת גמור); עד"ז בנשים, מאחר ש, חייבות ללמוד מצות שלהן כו' והאיך ליהרהר מכל ל"ת כו", (שמה) חיובן כל היום, במילא יש גם חיוב הלימוד עליהן כל היום. ולכן גם נשים סגי להן בברכה פ"א ליום כלאנשים.

ז. אך לכאורה, לפי הדיעה (ש, כ) נהגו" דמברכים ברכה"ת פ"א ביום לפי ש, ברכה"ת היא כברכות השחר שלא תקנו אותו אלא פ"א ביום" – הדרא קושיא לדוכתה, דלא הוצרך אדה"ז להוסיף טעם ברכה"ת בנשים משום, "שחייבות ללמוד כו" (וגם הנשים מברכות פ"א ביום כי, ברכה"ת היא כברה"ש כו").

אבל זה אינו, דהנה בענין תיקון ברה"ש כתב אדה"ז⁴³: "ברכות השחר תקנום חכמים על סדר העולם והנהגתו מה שהבריות נהנין בכל יום שיברכו להקב"ה על זה בפעם הראשונה שנהנין הנאה זו בכל יום ויום".

ומבואר בזה דברכות השחר נתקנו על מה שהבריות נהנין בכל יום ובתמידות, שתיכף בפעם הראשונה, בתחילת היום, יברכו על הנאתו [כגון ברכת "זוקף כפופים", שהוא ענין תמידי שישנו כל היום, ומברכים ע"ז בפעם הראשונה בתחילת היום]. אבל הנאות וענינים שאינם תמידיים, אף אם יבואו במשך היום בדרך ארעי פעם א' או יותר – וכן בת"ת דנשים (אם לא ש, חייבות ללמוד מצות כו"),

לו לעסוק בת"ת, בכ"ז מאחר שמחוייב הוא בת"ת³⁹ ורק, "ארי" הוא דרביע עלי"ו⁴⁰, מספיקה הדעת שילמוד אח"כ – שלא ייקרא הפסק.

משא"כ שינת קבע (או מי שאין דרכו ללמוד), שזהו היסח הדעת גמור⁴¹, הוי הפסק וצריך לחזור ולברך (לדיעה הא').

ו. עפ"ז מובן מה שכותב אדה"ז דנשים מברכות ברכה"ת, שהרי חייבות ללמוד מצות שלהן כו' והאיך ליהרהר מכל ל"ת כו": "לולא ביאור זה, הנה אף שהי' מקום לומר שנשים מברכות ברכה"ת כהקדמה ללימודן (מצד הילפותא ד, שם ה' אקרא כו" או ע"ד ברה"ג, כמבואר לעיל ס"א), בכ"ז הי' צ"ל הדין שתברכינה בכל פעם ופעם שמתחילות ללמוד, והי' חידוש, ולא אישתימיט תנא בשום מקום לאמר⁴².

ולכן מבאר אדה"ז, שהרי חייבות ללמוד כו", וכוונתו: כשם שאנשים מברכים פ"א ליום, כי מצד החיוב

39) ויש להעיר שמכיון שאינו לומד ומהרהר בד"ת בבהכ"ס מצד ציווי התורה הרי"ז גופא משווה לי' עכ"פ שייכות לתורה גם בבהכ"ס.

40) ולהעיר שלאפרושי מאיסורא מותר להרהר בד"ת גם בבהכ"ס ומרחץ (שו"ע אדה"ז סו"ס פה).

41) אף שגם אז ישנו חיוב עליו, מ"מ החיוב לבד אינו מספיק (לדעת אדה"ז) אלא שצ"ל דעת, דעתו על לימודו, "אינו מסיח דעתו ללמוד אח"כ", (ולא כבט"ז שם סק"ח אבל ראה מחה"ש שם). משא"כ בהנ"ל שמסיח דעתו בפירוש וע"ד שנת"ל בפנים סו"ד לענין תפליו.

42) אבל ראה פתחי עולם סו"ס מז.

(43) ר"ס מז.

ליזהר מכל ל"ת כו", שמצד זה יש עליהן חיוב תמידי דת"ת, ושפיר שייכות הן לברכה"ת כאחת מברכות השחר.

(משיחות חגה"ש וש"פ נשא תש"ל)

לא שייך לתקן ע"ז ברכה בברכות השחר.

ולכן צריך אדה"ז לבאר שנשים „חייבות ללמוד“ מצות כו' והאיך

מטעם שמברכות על כל מ"ע שהזמ"ג (ראה לעיל שוה"ג להערה 11).

44) ועפ"ז מובן בפשטות מה שיכולות לברך גם ברכה הראשונה „וצונו“ ולא רק

לזכרון

הצדקנית הרבנית מרת חנה ע"ה שניאורסאהן

בת הצדקנית הרבנית מרת רחל ע"ה

ובת הרה"ג הרה"ח ר' מאיר שלמה ע"ה

נפטרה ביום השבת קודש, ו' דעשי"ת, בעלות המנחה

שנת ה'תשכ"ה

– תנצב"ה –

אמו של – יבלח"ט – כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א